

Каква све изненађења може да приреди демократија? Нека су нам позната, нека нису, а нека ће, чини се, тек да пристигну.

Недавна посета премијера Велике Британије Тонија Блера Косову и Метохији, у време НАТО бомбардовања Србије, подстиче на размишљање, не толико о њему као политичару и државнику, колико о начину одлучивања у демократским установама и начелима на којима се преуређује свет држава и нација. У говору посланицима зависне самопроглашене државе Косово, Тони Блер је у хвалоспевима говорио о бомбардовању Србије („Нисам се покајао за бомбардовање Србије“, *Политика*, 10. јул 2010). Најпре, он је у први план истакао своју улогу („Урадио сам што је било праведно“). Ова реченица нас суочава са питањем одлучивања у демократским државама. У недемократским државама целокупан терет одлучивања пада на узурпатора власти или диктатора. Он је тај који одлучује о почетку рата против неке државе.

Како та ствар стоји у демократским системима власти? Тони Блер нас уверава да је он ту одлуку о бомбардовању донео, а историјски извори казују да је био спреман да 60.000 британских војника пошаље у копнени рат за Косово. Какав је то демократски начин одлучивања, ако први министар реши да бомбардује једну земљу противно свим међународним правним нормама? Такав, да су га грађани изабрали, а он у свом мандату покренуо рат против друге државе која га, узгред, није напала. Тако је. Али, ако суштински погледамо на ствар, морамо се упитати у чему је разлика између диктатора и демократе? Па, у томе што нису исте процедуре доласка и одласка са власти. И још нешто. Ови други не полагају рачун никоме за почетак рата против друге државе. А још ако су то велике државе и притом чланице великог војног савеза, онда од питања одговорности за изазивање рата (и ратовања) нема ништа.

Месијанска идеја, утврдили су неки теоретичари државе и права, може се појавити и у руху демократије: то је политичка идеја која треба да спасава свет од његових зала и неизвесне будућности. Уколико се таква идеја о демократији обликује као политички програм премијера или шефа државе, може се очекивати одлучивање без одговорности.

Шта да радимо? Свет је одувек такав био, одувек су јаки себе чинили и правичним.

Поред самовољног доношења најкрупнијих (ратних) одлука, Тони Блер покушава да присвоји и појам правичности. Зашто би бомбардовање Србије било правично? Зато, одговара он, што је „спречено етничко чишћење на Косову“.

Предност демократије у односу на диктатуру јесте у томе што монопол на тумачење великих појмова нема центар власти. Какво значење правичности оправдава Блерову одлуку о бомбардовању Србије? Могу се изложити бар три врсте оспоравања „правичности бомбардовања“. Најпре, да ли је било правично да албански екстремисти узму оружје у руке против државе у којој живе? Године 1998, трећина косметске триторије била је под њиховом контролом. Зашто им Блер није јавно саветовао да прихвате политички разговор са српским властима? А српска држава је ваљда имала право на самоодбрану.

Још увек није познато у којој мери је етничко чишћење Албанаца било самоорганизовано у циљу медијског и светског представљања колективне жртве. Тврдња о етничком чишћењу захтева чврсте доказе, зато што укључује далекосежне последице.

Најзад, Блер није поменуо етничко чишћење Срба после 1999. године. Да ли је правично да његова одлука допусти чишћење 200.000 Срба са Косова и Метохије? И да ли је правично видети народ Косова у његовој држави без Срба и са насилно отетом територијом?

Али, ово није све. Ако неко покушава да појмовима правичности и НАТО војском објасни сукобе у бившој Југославији и Косову и Метохији, онда не може да избегне чињеницу етничког чишћења Срба из Хрватске 1995. године. Зашто Блер и НАТО савезници нису заштитили 400.000 Срба у Хрватској? То је један изузетно важан кључ разумевања војне интервенције страних држава на просторима бивше државе. Да ли ико озбиљан овде и у свету може да прихвати Блерову реченицу да „не би заслуживали назив цивилизоване земље“ да нису створили косовску „државу“, а да су једнако цивилизовани што су допустили етничко чишћење Срба из Хрватске Крајине и Срба са Косова и Метохије.

Није овде реч о томе да ли се каје почасни доктор албанског Приштинског универзитета. У крајњем, гледа се резултат. При употреби истих средстава, један народ се комплетно награди а други се драконски казни. Куда идемо и ми и други народи Европе и света, ако се повежу пракса одлучивања једног човека у демократији (испражњена од садржаја појма правде) и удружена војна сила већег броја држава.